

IV. Nahlížení do spisů katastrálních.

Každému jest volno nahlédnouti do katastrálních map a do spisů evidenčních (nař. min. fin. ze dne 25. června 1888 č. 22.127 a § 58 zák. ze dne 23. května 1883 č. 83 ř. z.). Katastrální spisy slouží hlavně účelům katastrálním v užším slova smyslu, pak administračním účelům předepisování daně, dále slouží při opravách hlavních kněh a při udílení vysvětlení poplatníkům (vým. min. ze dne 11. února 1853 č. 4598/1564 a vým. štyrs. zems. fin. řed. ze dne 28. února 1853 č. 3402). Vyžádá-li sobě okresní soud katastrální spisy ku předběžným pracem pro založení nových kněh pozemkových, které v úředních místnostech soudu musí se provésti, tu dlužno spisy tyto na žádost ihned vydati a to parcelní protokol i s přílohami, listy držebností, seznam držitelů a po případě též výkresy orientační (nař. min. ze dne 14. února 1885 č. 3446 a vým. min. fin. ze dne 21. července 1885 č. 22.137); tyto žádosti smějí se však týkati z pravidla pouze spisů jedné obce katastrální, a spisy ty vrátiti se musí v době nejkratší, po případě ještě téhož dne, kdy žádost za to došla; jednotlivé části spisů katastru pozemkového buďtež vydány knihovním soudům též pro úřední výkony dle zákonů ze dne 23. března 1883 č. 82 a 83 ř. z. za šetření shora vytčených náležitostí (nař. min. fin. ze dne 25. dubna 1892 č. 14.219, příloha k fin. nař. pro Čechy 1892 č. 32). Kopie map a opisy ostatních spisů vydávají se úřadem berním neb archivem map po zaplacení poplatků, jež čas od času ministerstvem financí se stanoví a jež v místnostech úřadu berního ku veřejnému nahlédnutí jsou vyvěšeny.

Stížnost na odepření nahlédnutí ve spisy katastru pozemkového byla zamítnuta správním dvorem soudním, poněvadž není zákonem upraveno právo stran nahlédati ve spisy tyto a musí se tudíž za to míti, že zůstaveno jest úřadu bernímu, chce-li nahlédnutí povolití čili nic (roz. sp. dv. s. ze dne 17. ledna 1888 č. 122, Mayerhofer vyd. 1895, str. 536). Aby se však pokud možno vyhovělo zájmům poplatnictva, bylo zemské finanční ředitelství v Praze výnosem min. fin. ze dne 25. června 1888 č. 22.127 z ohledů slušnosti výjimečně zmocněno povolovati stranám výpisky tužkou psané ze spisů odhadních, jakož i z listů držebností. Tyto výpisky nesmí se však díti ve způsobu formálního opisu. Úředníci berní mají tudíž k tomu přihlížeti, aby stranou práva jí uděleného nebylo zneužíváno; naproti tomu nepovolují se však výpisky z map katastrálních.

V. Co se týká soudní průvodní moci spisů katastrálních, byla vydána tato rozhodnutí nejv. soudního dvoru: Katastr nedokazuje ani vlastnictví ani držbu (roz. ze dne 9. prosince 1858, sb. »Gl. U.« č. 12.980). Knihy příznávací jakožto listiny jednostranné nečiní důkazu (roz. ze dne 15. července 1863, sb. »G. U.« č. 4779). Průkaz výtahu ze spisu k účelu zdanění zřízeného nestačí ku zjištění skutečné držby (roz. ze dne 9. října 1862, sb. »Gl. U.« č. 6549). Spisy o daních zřízené a popisy sepsané bez přibrání osoby třetí nečiní důkazu (roz. ze dne 22. září 1858 »Gl. U.« č. 8281), (viz Mayerhofer vyd. 1895 str. 539).

Vláda usiluje nyní vzhledem k mnoha stížnostem o revisi katastru pozemkového. Revise ta byla nařizena zák. ze dne 12. července 1896 č. 121 ř. z.

Kauce.

I. Pojem a druhy.

Kauce (jistota, záruka) slouží k tomu, aby jednak chránila před po-

rušením právních poměrů, jednak aby porušené právo znova ku platnosti přivedla. Rozeznáváme následující druhy kaucí:

a) verbální kauci (slovní), zajistí-li sobě kdo již ve smlouvě určitý nárok pro případ, že by strana druhá jeho právo porušila (na př. pokuta konvenční);

b) reální kauci (věcnou), poskytne-li se jistota tím způsobem, že zaručí se schopní rukojmí, neb že dá se dostatečná zástava. Za dostatečného rukojmí pokládá o. o. z. toho, kdo má přiměřené jmění a kdo se v téže zemi zdržuje (§ 1374 o. o. z.) Dá-li se zástavou dům, jest příjemce zástavy povinen přijmouti jej zástavou pro pohledávku, která není větší než polovice ceny toho domu; jiné nemovitosti nebo věci movité jest povinen vzíti jako zástavu až do $\frac{2}{3}$ jich odhadní ceny (§ 1374 o. o. z.);

c) juratorní kauce jest přísaha, kterou ten, jenž na se vzal určité povinnosti, zajišťuje, že je bude řádně plniti (na př. úřední přísaha).

II. Právo soukromé.

1. Na poručníku žádá se jen kauce juratorní, t. j. slavný slib, že řádně bude plniti své povinnosti, i není třeba, aby nastupuje ve svůj úřad složil jinou kauci (§ 237 o. o. z.); on jest osvobozen od kauce na tak dlouho, pokud řádně zachovává předpisy, kterými chrání se jmění poručencovo a pokud pravidelně klade soudu účty ze správy. Totéž platí o opatrovnících (§§ 280, 282 o. o. z.).

2. Držitel nemovitosti nebo věcného práva může žádati kauci na tom, kdo novou stavbou pozemní, vodní aneb i jiným způsobem, ku př. bouráním budovy hrozí poškoditi jeho nemovitosti neb věcná práva (§§ 340—342 o. o. z.). O tom obsahují stavební řády podrobná ustanovení. Dle § 343 o. o. z. může držitel věcného práva, který dokáže, že cizí stavení nebo jiná věc (na př. socha, strom) je na spadnutí, a že mu z toho zjevná škoda hrozí, na držiteli nebo vlastníkovi žádati jistotu za náhradu škody té (*cautio damni infecti*).

3. Nechtějí-li někteří spoluvlastníci důležitým změnám, jimiž zlepšiti se má společná věc nebo zvýšiti její výnos a byli-li ostatními spoluvlastníky v tom směru přehlasováni, jsou tito povinni přehlasovaným zřídati kauci.

4. Zákonná ustanovení o služebnostech poskytují vlastníku služebné věci právo žádati jistotu od požívatele (*usufruktuáře*) a uživatele (*usuáře*), že podstata věci porušena nebude, ovšem jenom tehdy, je-li tu zřejmé nebezpečí. Nežfídí-li zavázaný kauci, jest povinen věc v nebezpečí se nalézající za přiměřenou náhradu postoupiti vlastníkovu, nebo dle okolností odevzdati do soudní správy (§ 520 o. o. z.).

5. Ve právu dědickém vyskytují se různé kauce, z nichž nejdůležitější jsou tyto:

a) Povinností *fiduciáře* (toho, jenž dědictví nabyté po své smrti aneb v jiném určitém případě po jistém čase t. zv. *poddědici* postoupiti má § 608 o. o. z.) jest, aby ihned cenu věcí takto zděděných *pupilárně* pojistil (§ 613 o. o. z. a § 158 *cís. pat. ze dne 9. srpna 1854 č. 208 ř. z.*).

b) *Mucianská kauce*. Dědic nebo *legatář* (*odkazovník*) pod výminkou *rozvazovací* nebo *zápornou* (to platí o všech výminkách *záporných*) stanovený musí dědictví neb odkaz ihned *pupilárně* zajistiti pro toho, kdo v případě splnění výminky stal by se na místě jeho dědicem neb odka-

zovníkem, a sice v tom rozsahu a způsobu jako fiduciář pro fideikomisaře v případě fideikomisní substituce.

c) Zjištění odkazů (*cautio legatorum servandorum causa*). Odkazy zbožným nebo všeužitečným účelům věnované a odkazy poručenčův a opatrovanců nutno zaplatiti resp. k soudu složiti, nebo dostatečně zjistiti dříve, než pozůstalost se odevzdá (§§ 159 a 160 cís. pat. ze dne 9. srpna 1854 č. 208 ř. z.). Rovněž může žádati odkazovník zjištění svého odkazu, má-li býti tento až později splněn, neb záleží-li v dávkách se opětuujících (§ 161 cís. pat. ze dne 9. srpna 1854 č. 208 ř. z.); odkazovník vůbec je oprávněn žádati jistotu pro svůj odkaz ve všech případech, kde věřitel zjištění pohledávky na svém dlužníkovi žádati může (§ 688 o. o. z.).

d) Dědic není povinen zapravovati odkazy, dokud nebyla dána jistota, že pozůstalost stačí k tomu, aby zaplacený byly dluhy, neb jiné povinné dávky, jakož i všechny odkazy.

6. V obligačním právu může dle § 890 o. o. z. dlužník nedílné věci žádati jistotu, jestliže jeden ze spoluvěřitelů žádá za vydání její a nemůže se vykázati svolením ostatních spoluvěřitelův. Dají-li se při uzavření smlouvy cenné papíry, aby tím smlouva se zajistila, nelze je dle rozhodnutí ze dne 1. června 1876, sb. »Gl. U.« č. 6167 považovati za závdavek, nýbrž za kauci; naproti tomu ustanovuje dekr. dv. kanc. ze dne 12. srpna 1825 (Krop-Goutta sv. 21 str. 46), že každou kauci, již zajišťují se erární smlouvy, sluší považovati za závdavek ve smyslu § 908 o. o. z., ať již kauce složena byla v hotovosti, ve státních papírech nebo v soukromných obligacích.

7. Vzhledem k tomu, že věno po zrušení sňatku manželce resp. dárce (§ 1229 o. o. z.) případnouti má, uděluje § 1245 o. o. z. těmto nápadníkům právo, žádati za zjištění věna (§ 1374 o. o. z.) a to i kdykoli později po odevzdání jeho, obzvláště nastane-li nebezpečí ztráty jeho. Zákonný zástupce nezletilé nevěsty jest dokonce povinen žádati za zjištění věna, obvěnění, vdovského platu, pokud vrchnoporučenský soud výslovně od toho neupustil.

Upadl-li manžel v konkurs, může manželka žádati na věřitelích konkursní podstaty jistotu, že bude jí věno vráceno a že jí vydáno bude obvěnění v případě zrušení manželství (§ 1260 o. o. z.).

8. § 1364 o. o. z. poskytuje rukojmí právo žádati jistotu na dlužníkovi, když s jeho svolením převzal na se ručení, a sice tehdy, jestliže v době, kdy dlužník měl platiti, věřitel na zaplacení nenaléhal. Dále může dle § 1428 o. o. z. dlužník, když platí svůj dluh, na věřiteli žádati, aby mu vydal dlužní úpis; ztratil-li jej věřitel, může dlužník žádati jistotu, neb obnos ten k soudu složiti, nebo konečně žádati, aby věřitel dal dlužní úpis dle předpisů soudního řádu amortisovati.

9. Směnečný řád zaručuje směnečnému věřiteli právo:

a) nebyla-li směnka přijata (čl. 25. sm. ř. a nař. min. sprav. ze dne 18. července 1859 č. 132 ř. z.) nebo

b) stal-li se příjemce nejistým, — žádati na vydateli směnky a na indossantech jistotu, že zaplacen bude obnos směnečný.

Směnečnému věřiteli přísluší ku věci za kauci dané zástavní právo, byť i mu toto výslovně vyhrazeno nebylo (čl. 25. sm. ř.). Dle směnečného řádu má vlastník ztracené směnky zavésti řízení amortisační, a žádal-li na akceptantovi zaplacení splatné směnky dříve, nežli amortisace byla vyhlášena, jest povinen dlužníkovi zříditi jistotu.

10. Zákon o zakládání železničních knih ze dne 19. května 1874 č. 70 ř. z. ustanovuje v § 39: zjednává-li se právu nějakému průchodu ve příčině pozemku železničního, jehož podnikatelstvo nenabylo způsobem vyvlastnění, a odvozuje-li se toto právo z nějaké závady, která se nehodí ku zápisu do knihy železniční, nezadrží se takovou opovědí zapsání pozemku do vkladby železniční. Straně opovídající zůstává se, aby náhradě své, kteréž z takové závady pohledává, pořadem práva proti podnikatelstvu průchod zjednala. Zná-li se podnikatelstvo k tomu, že tu je závada, budiž mu uloženo, aby zřídilo přiměřenou jistotu za škodu, která odejmutím pozemku železničního vzejde, ač nenalezne-li soud okresní, že třeba by se tento pozemek odejmul, zákonná jistota dle § 1374 o. o. z. pro hypotéku neztenčena zůstane.

11. Zákon ze dne 24. dubna 1874 č. 49 ř. z. jednajících o společném zastoupení práv majitelů dílčích dlužních úpisů, zmocňuje soud, aby na majiteli, který žádá, aby zřízen byl společný kurator, žádal přiměřenou jistotu za náklady s tím spojené (§ 3 cit. z.).

12. Horní právo (cís. patent ze dne 23. května 1854 č. 146 ř. z.) opravňuje podnikatele hor, jemuž politický úřad právoplatně přiznal, že mu za roční náhradu má býti přenechán určitý pozemek, žádati ihned za postoupení tohoto pozemku; podnikatel musí však ihned zříditi jistotu, že bude řádně platiti roční náhradu, a že po zrušení tohoto poměru uvede pozemek v dřívější stav (§ 103 cit. a roz. správ. s. dv. ze dne 12. října r. 1889 sb. »Budwinski« č. 4875). To platí též při expropriaci dolů solních. (Výn. fin. min. ze dne 20. července 1858 č. 25.222.)

III. Řízení sporné.

1. Jistota žalobní (viz tento čl.).

2. Exekuce zjišťovací (viz tento čl.).

3. Kauce v řízení zjišťovacím:

a) Za uvěznění osobní (Personalarrest) může žádati pro svoji pohledávku jedině ten, kdo nemaje dostatečného důkazu složí přiměřenou kauci (Caution für Schimpf u. Schaden § 277 s. ř.). Sporno jest, zda-li může v odpůřcím sporu (§ 46 z. ze dne 16. března 1884 č. 36 ř. z.) věrohodný důkaz, že je tu podezření z útěku, nahrazen býti složením kauce. Naproti tomu složí-li uvězněný ve prospěch svého odpůrce dostatečnou jistotu, vyhne se tím vězení a to i tehdy, když je podezření proti němu, že chce prchnouti nebo se skrýti.

b) Obstávka svršků povolí se žadateli, který nemá dostatečného důkazu, jen tehdy, složí-li přiměřenou kauci (§ 285 s. ř.). Jedná-li se o nároky na náhradu škody ze syndikátních žalob, skládá se povinná kauce ve prospěch státu (zákon ze dne 16. července 1872 č. 112 ř. z. § 25). Složení kauce nahraňuje výjimečně ve sporu odpůřcím důkaz, že práva věřitelova jsou ohrožena, poněvadž dlužník nemá jiných prostředků, aby platil. Složí-li však žalovaný dostatečnou kauci pro pohledávku žalobcovu, jenž obstávky se domáhá, zbaví se tím obstávky (§ 289 s. ř.).

c) Kdo domáhá se sequestrace dle § 293 s. ř., má složiti dostatečnou kauci vzhledem ku škodám, které z toho pro žalovaného povstanou.

4. Ve sporu o rušenou držbu žádá se na žalobci kauce, má-li se žalovanému naříditi, aby nepodnikl něčeho na věci sporné, co by ji v podstatě měnilo nebo poškozovalo (§ 9 cís. nař. ze dne 27. října 1849 č. 12 ř. z.).

Rovněž má soudce právo po dobu rozepře odevzdati spornou věc té straně, která svému odpůrci složí přiměřenou kauci a pojistí jej takto proti všeliké škodě (§ 10 cit. nař.).

5. V řízení nájemném může soudce ku žádosti ohrožené strany buďto bezvýjimečně aneb dle okolností naříditi sequestraci sporného předmětu a svěřiti jej té straně, která odpůrci poskytne jistotu. Opatření takové učiní soudce, když některá strana zachází se spornou věcí způsobem, který odporuje smlouvě anebo tak, že věc na své ceně ztrácí, nebo že jí hrozí škoda nenahraditelná.

6. Ve sporu excisním. Dle dv. d. ze dne 29. května 1845 sb. z. s. 889 může žalobce, který neprokáže vlastnického práva, držby neb jiného právního nároku ku věci excindované, složit přiměřenou kauci pro exekventa a žádati, aby exekuce byla zastavena (§ 3 cit. z.). Právo chudých neosvobozuje žalobce od zřízení kauce (rozh. ze dne 30. prosince 1864, sb. Gl. U. č. 2044).

7. Majitel privilegia, který porušením tohoto škodu utrpěl, který však nežádá za soudní stihání, může žádati, aby zřízena mu byla dostatečná jistota, že rušitel nebude po dobu trvání privilegia ani užívati ani zcizovati věcí, které v tuzemsku byly nápodobeny, a že vyveze padělané věci, které z ciziny sem ku prodeji byly zaslány (§ 40 cís. pat. ze dne 15. srpna 1852, č. 184 ř. z.). Naproti tomu může se opět na žalobci, který se domáhá, aby trestní nebo civilní soud bezodkladně zabavil padělané a napodobené věci i všechny nástroje k tomu sloužící, žádati složení přiměřené kauce k ochraně žalovaného (§§ 44 a 47 cit. pat.).

IV. Právo a řízení trestní.

1. Dopustí-li se kdo velezrády a povstane-li z toho státu nebo soukromým osobám škoda, má se dle nař. min. sprav. ze dne 5. října 1854, č. 255 ř. z. vyšetřující soudce o to starati, aby pojištěny byly ihned právní nároky na náhradu škody. Z té příčiny má vyšetřující soudce zříditi ze jmění obviněného kauci tím způsobem, že zajme nebo sequestrací stihne buď celé jmění obviněného, nebo jen část jeho movitého jmění.

2. Neznámým cestujícím, kteří dopustili se přestupku § 454 tr. z. tím, že jeli s pochodněmi lesem neb obcí, může obecní starosta naříditi, aby složili kauci, že nevyhnou se trestnímu stihání (§ 456 tr. z.).

3. Trestní řád ze dne 23. května 1873 v §§ 192—195 ustanovuje, že zrušiti se má zjišťovací a vyšetřovací vazba uvalená na obviněného proto, že je podezřelým z útěku, když obviněný za to žádá a složí kauci, kterou jemu soud, uváživ všechny okolnosti, vyměří. Byl-li však na základě zákona ze dne 5. května 1869, č. 66 ř. z. suspendován čl. 8 zákl. z. st. ze dne 21. prosince 1867 č. 142 ř. z., nemůže nastati vyručení z vazby pro delikty v tomto zákoně uvedené (§ 36 cit. z.).

4. Prohlásí-li obviněný, který je nepřítomen, aneb který uprchl, že ochoten je postavit se před soud, bude-li mu dán bezpečný průvod, může ministr spravedlnosti vyžádat si dobré zdání vrchního státního zástupce takový průvod uděliti, čímž zajišťuje se obviněnému, že až do rozsudku první stolice nebude vzat ve vazbu. Na obviněném může se po případě žádati kauce.

5. Zákon na ochranu známek vydaný ze dne 6. ledna 1890 č. 19 ř. z. ponechává soudu na vůli žádati kauci od poškozeného, užije-li tento svého práva ještě před vydáním rozsudku a zajme-li předměty v § 27 odst. I.

cit. zákona vyjmenované, neb žádal-li za opatření za tím účelem, aby se poškození takové neopakovalo (§ 28 cit. z.).

6. Cís. pat. ze dne 7. prosince 1858 č. 237 ř. z. vydaný k ochraně vzorků a modelů pro průmyslové výrobky ponechává politickým úřadům na vůli, žádati od poškozeného přiměřenou jistotu ve prospěch žalovaného, když žalobce ještě před rozhodnutím své stížnosti zabaví výrobky zhotovené dle chráněného vzorku a všechny nástroje, jichž ku výrobě jich se užívá (§ 24 cit. z.).

V. Právo správní.

1. Služební kauce státních úředníků v.

Při obsazování určitých správních úřadů, obzvláště při vrchních pokladních úřadech, žádá se na uchazeči služební kauce. Dekr. fin. dv. úřadu ze dne 1. června 1798 sb. z. pol. sv. 12 č. 47 nařizuje, že při účetních úřadech mají úředníci povždy skládati kauce, a dv. dekr. ze dne 16. února r. 1822 sb. z. pol. sv. 50 č. 15 obnovuje předpis, dle něhož ten, kdo uchází se o úřad, s nímž spojena jest povinnost zříditi kauci, nesmí dříve býti připuštěn ku služební přísaze, dokud řádně neprokázal, že složil povinnou kauci. Dle dv. dekr. ze dne 21. května 1824 sb. z. s. č. 2008, sb. z. pol. sv. 52 str. 66, a dv. dekr. ze dne 10. ledna 1827, pol. sb. z. sv. 55 č. 6, ručí služební kauce úřední nejenom za pravidelné vykonávání služby, nýbrž i za všechny nároky, jichž kdy erár proti úředníku z poměru veřejné služby, kterou úředník zastává, nabude. Nároky státní správy proti úředníkům mající povahu soukromoprávní, jako ku př. zálohy na služné, nároky ze smluv atd., nemohou býti kryty služební kaucí. Zemřel-li úředník, který sloužil kauci, nařizuje dv. dekr. ze dne 21. května 1824 č. 19112 1540, že, jakmile dojde zpráva o jeho úmrtí, má se ihned vyšetřiti, má-li erár za ním nějakou pohledávku, čili nic. Nařízení toto má chrániti nároky eráru proti nárokům jiných soukromých věřitelův. Zemřel-li úředník takový v jiné zemi, nutno to ihned dotýčnému úřadu ohlásiti. (Cís. pat. ze dne 9. srpna r. 1854 č. 208 ř. z. §§ 53, 85, 156.) Byl-li úředník kauci složivší přesazen na jiné místo též s povinností kauce spojené, platí kauce prvé složená i pro místo nové, byť i nebyla ještě správnost úřadování na dřívějším místě zcela zevrubně vyšetřena (dv. dekr. ze dne 23. září 1828 č. 40431; dv. dekr. ze dne 17. října 1828 č. 24010). Při substituci se kauce nevyžaduje, leč že by bylo výjimečně potřebí zvláštních bezpečnostních opatření. Úředníci, kterým úřad jen prozatímně udělen byl, jsou rovněž povinni složiti kauci. (Dv. dekr. ze dne 11. února 1833 č. 4092.) Ohledně devinkulace kaucí služebních obsahuje dv. d. ze dne 29. května 1828 pol. sb. z. sv. 56 č. 53 zvláštní předpisy.

2. Kauce notářská. Notářský řád ze dne 25. července 1871 č. 75 ř. z. ukládá notářům povinnost složiti kauci. Výše kauce určuje se dle místa sídla notářova; ve Vídni obnáší 8000 zl., ve městech, jež mají nejméně 30.000 obyvatelů, 5000 zl., v jiných městech, kde nalezá se sborový soud I. stolice, 2000 zl. a v ostatních místech 1000 zl. (§ 22 cit. z.). Klesne-li kurs cenných papírů, které za kauci byly složeny, není třeba, aby notář kauci doplnil (nál. ze dne 18. ledna 1876 časop. »Ger. Ztg.« r. 1876 č. 64). Kauce může býti složena v cenných papírech, jež způsobilé jsou sloužiti za jistotu pupillární. (Viz čl. Jistota pupillární.) Kaucí ručí notář za všechny nároky na náhradu škody a platy, jež z jeho úřední činnosti vzejdou (§ 25 cit. z.), a ručí dále za všechny záležitosti, jež strany na notáře byly

vznesly (roz. ze dne 30. srpna 1871 sb. »Gl. U.« č. 4255). Pro jiné pohledávky může kauce býti zajmuta teprv tehdy, byly-li nároky svrchu uvedené splněny, což se zjistí řízením ediktálním dle § 29 a 30 not. ř.

3. **Kauce veřejných jednatelův.** Koncesse ku veřejným agenturám může se udělit, složí-li se napřed kauce 10.000 zl. konv. m. Dv. d. ze dne 16. dubna 1833 sb. pol. z. sv. 59, str. 61). V Haliči žádá se kauce 4000 zl. konv. m. (dv. d. ze dne 29. května 1843 sb. pol. z. sv. 71, č. 58). Tato kauce ručí za všechny nároky na náhradu škody, které z jednání veřejného jednatele stranám vzejdou.

4. **Kauce obchodních dohodcův.** Čl. 66. obch. z. stanoví, že finanční ministerstvo má ve shodě s ministerstvem obchodu stanoviti, zda-li a v jakém obnosu mají složit obchodní dohodci kauci. Má-li býti dohodce zřízen pro bursu, jest vyslechnouti správu bursovní, jinak pouze obchodní a živnostenskou komoru. Tato kauce musí zůstatí stále nezmenšena. Zmenší-li se tato nápadně, má býti dohodce prozatím z úřadu svého složen. (Čl. 84 c) III. 2. cit. obch. z.)

5. **Kauce ústavů úvěrních.** Zákon ze dne 24. dubna 1874 č. 48 ř. z. chrání práva majitelů zástavních listů ustanovuje, že každý ústav, jemuž po vydání tohoto zákona státem povoleno bude vydávati zástavní listy, má všechny statky, jež výlučně ustanoveny jsou ku krytí zástavních listů, dáti jako kauci, že upokojeny budou všechny nároky ze zástavních listů plynoucí, a má toto ustanovení do svých stanov přijati (§ 4 cit. z.). Jsou-li předmětem kauce statky, k nimž může nabyto býti knihovní právo, jest závazek tento do knih vložiti. Má-li pak tento závazek kauce býti úplně neb částečně vymazán, postačí k tomu úřední potvrzení vládního komisaře, že stížený statek přestává býti buď úplně aneb částečně kaucí pro práva majitelů zástavních papírův (§ 5 cit. z.). Jsou-li předmětem kauce hotové peníze nebo cenné papíry, musí se od ostatního jmění ústavu odloučiti a za přítomnosti vládního komisaře řádně uschovati (§ 6 cit. z.).

6. **Kauce majitelů zastaváren.** Dle zákona ze dne 25. března 1885 č. 48 ř. z. jest povinen majitel zastavárny dříve nežli obchod zahájí složití u živnostenského úřadu I. stolice kauci, která pro Vídeň a její policejní obvod obnáší 8000 zl., pro města čítající aspoň 50.000 obyv. a jejich policejní obvod 4000 zl., pro města s 20.000 obyvateli 2000 zl. a pro ostatní města 1000 zl. Kauce tato ručí za všechny nároky na náhradu škody proti majiteli zastavárny z provozování této živnosti vzešlé. Nesloží-li ucházeč do určité lhůty, která se mu za tou příčinou povolí, kauci, ztratí koncesi. Rovněž ztrácí majitel zastavárny koncesi, jestliže zmenšenou kaucí do určité lhůty nedoplní. (§ 3 cit. z.)

7. **Kauce při koncesích železničních.** Dle zákona ze dne 14. září 1854 č. 238 ř. z. vyhrazeno je ministerstvu obchodu žádati dle okolností kauci od toho, kdo o koncesi žádá, za tím účelem, aby provedení zamýšleného podniku a opatření potřebných peněz bylo zajištěno (§ 5 odst. 5 cit. z.). Kauce propadá eráru, jestliže žadatel podnik neprovede nebo potřebných peněz si neopatří.

8. **Kauce pastevní.** Aby zaručeno bylo, že zachovány budou podmínky, pod nimiž povolena byla pastva i zařízení pastevní, a jmenovitě že nahrazeny budou škody tím povstalé, může se na podnikateli žádati kauce, kterou vyměří politický úřad dohodnuv se v té příčině s účastníkem a znalci (§ 37. a 42. cis. pat. ze dne 3. prosince 1852 č. 250 ř. z.). Povo-

lení ku pastvě může se dáti též s výhradou, že kauce bude později vyměřena, nebo po případě, že bude později zvýšena (výn. min. orby ze dne 13. února 1877 č. 12.564). Tyto kauce pastevní nezaručují pouze nároky na náhradu škody, nýbrž užívá se jich prozatímně i ku zřízení nutných pastevních staveb zvláště takových, které nemohou se odložit do té doby, až rozhodnuty budou spory o povinnosti konkurenční (výn. min. orby ze dne 22. února 1878 č. 13.849).

9. Kauce při zadávání prací a dodávek k veřejným účelům. V politické správě platí zásada, že všechny práce a dodávky pro veřejné účely mají býti zadány dražbou (dv. d. ze dne 7. prosince 1840). Obzvláště mají se dražbou zadati všechny stavby, jež podniká státní správa, jako stavby silnic a vodní stavby (dv. d. ze dne 6. července 1820). Každý účastník dražby jest povinen složit 10⁰/₀ odhadní ceny dražebního předmětu jakožto kauci. Touto částkou ručí pak vydražitel za to, že řádně a dle smlouvy vyplní závazky, jež na se vzal a že nahradí veškerou škodu, která by nesplněním závazků povstala.

10. Udílí-li se loterní sběrný nebo trafiky, žádá se přiměřená kauce.

VI. Právo finanční.

1. Rozhodne-li se finanční správa, že propachtuje vybírání různých veřejných dávek, jak se obyčejně stává s potravní daní na venkově a mýty na silnicích a u přívozů, děje se to obyčejně tím způsobem, že dotyčná smlouva pachtovní uzavře se ve veřejné dražbě s tím, kdo učiní nejlepší podání. Dražby zúčastniti se mohou jen ti, kdož podali písemné nabídky. Vydražitel složí vyměřenou kauci, kterou ručí, že řádně dodrží pachtovní podmínky. Neodvádí-li pak pachtýř náležitě pachtovné, jež má platiti v měsíčních lhůtách, aneb nedodrží-li v jiném ohledu smlouvu, může finanční správa ihned beze vší soudní intervence nedostatek takový z kauce nahraditi a na útraty liknavého pachtýře ustanoviti sekvestora, který pak dávky veřejné vybírá (zák. ze dne 16. června 1877 č. 60 ř. z. § 19; zák. ze dne 26. srpna 1891 č. 140 ř. z. § 26 a 27; nař. fin. min. ze dne 13. července 1877 č. 18.956).

2. Finanční správa může žádati kauci i tehda, jestliže ohledně daně potravní stane se sjednání se všemi živnostníky aneb aspoň s velkou jich většinou, pokud tito bydlí v témže místě neb v témže okresu a dani této jsou podrobeni (zák. ze dne 16. června 1877 č. 60 ř. z. § 18; zák. ze dne 20. června 1888 č. 95 ř. z. §§ 31 a 34; nař. fin. min. ze dne 13. července 1877 č. 18.956). Tato kauce, jež rovná se 1—3 měsíční částce ujednaného paušálu, ručí stejným způsobem jako kauce z pachtu, že dodrženy budou všechny podmínky sjednání, jmenovitě že bude sjednaná částka měsíčně řádně odváděna.

3. Složí-li se dostatečná jistota, dovolují berní zákony uvěření daně (Borgung). Tak uvěřuje se daň z piva na podkvasné pivo, které se nenechá mnoho měsíců ležeti, z pravidla na dva až tři měsíce, na ležák mající aspoň 11 stupňů saccharometru na 4 až 6 měsíců. Takového úvěru může dosíci sládek, který v jednom měsíci vyrobí tolik piva, že na každý druh piva připadající daň obnáší aspoň 100 zl. (Nejv. roz. ze dne 25. května 1829 a nejv. roz. ze dne 15. prosince 1852 č. 264 ř. z.). Při dani z kořalky může též za jistotu poskytnut býti úvěr. Dle zák. ze dne 20. června 1888 č. 95 ř. z. § 79 povoluje se podnikatelům lihovarů výrobní dani podro-

bených, kteří vyrábějí kořalku v takovém rozsahu, že výrobní daň dosahuje nejméně 600 zl. za rok, aby výrobní daň, kterou by povinni byli platiti při ohlášení výroby, zaplatili nejpozději 6 měsíců po dni splatnosti. Úvěr spotřební daně povoluje se na 4 měsíce proti dostatečné jistotě; vyrábětelům likérů povoluje se úvěr daně na přiměřenou jistotu až na dobu 12 měsíců. Též dle zákona ze dne 20. června 1888 č. 97 ř. z. povoluje se proti přiměřené jistotě, jejíž způsob určuje nař. min. ze dne 9. července 1888, podnikatelům cukrovarů úvěr daně spotřební tím způsobem, že obnosy v jednom měsíci předepsané zaplacený býti mohou najednou, a sice až poslední den čtvrtého měsíce po uplynutí měsíce, kterého byly předepsány (§ 40 cit. z.). Zák. ze dne 26. května 1882 č. 55 ř. z. a prováděcí nařízení ze dne 23. června 1882 č. 78 ř. z. dopouštějí uvěření daně z petroleje, složí-li se kauce.

4. Jistota žádá se, aby zajistila se státní pokladna při náhradách vývozných a sice

a) při vrácení daně následkem vývozu piva a kořalky, pokud kořalka výrobní dani podléhá;

b) při náhradě vývozu za kořalku a cukr;

c) nevyzdvihne-li se spotřební daň ze zboží, jež ustanoveno je k vývozu z celního území, jako kořalka, pokud ovšem spotřební dani podléhá;

d) při náhradě cla ze zboží apretovaného. Kauce dává se tu při dovozu suroviny a při vývozu tovaru opět se vrací (cel. mon. ř. ze dne 11. července 1835).

5. Zákon ze dne 28. dubna 1889 č. 64 ř. z. žádá, aby při udělení koncese ku zřízení veřejného skladiště vyměřena a také před započítáním živnosti složena byla kauce, která by pojišťovala důchodkovému eráru všechny pohledávky a po případě i nároky na náhradu, jež by z podniku toho nabyt stát proti podnikateli. (§ 5 cit. z.). Podnikatelé skladišť, která zřízena byla na základě min. nař. ze dne 19. června 1866 č. 86 ř. z., mají v přiměřené lhůtě své kauce doplniti (§ 50 cit. z.). Veřejné korporace mohou býti od kauce osvobozeny (§ 5 a 50 cit. z.). Podobnou povinnost ku složení kauce mají podnikatelé svobodných skladišť, jmenovitě skladišť pro kořalku a cukr. Příloha C (regulativ pro svobodná skladiště lihu) prov. nařízení ku zák. ze dne 20. června 1888 č. 95 ř. z. a příloha B (regulativ pro svobodná skladiště cukru) prov. nařízení ku zák. ze dne 20. června 1888 č. 97 ř. z.

6. Při vymáhání realních daní sequestrací jsou sekvestrové z pravidla povinni složiti přiměřenou kauci, aby byly takto kryty pohledávky a různé nároky na náhradu, jež by z toho pro erár vzešly. Jedině osobám, které požívají osvědčené důvěry, může se kauce sleviti. (Výn. min. fin. ze dne 26. května 1852 č. 17160 a ze dne 4. března 1878 č. 2702.)

7. Trestní zákon důchodkový ze dne 11. června 1835 ustanovuje v mnohých případech, že složiti se má kauce, aby takto pojištěny byly majetkové pokuty na přestupky důchodkové vydané, aneb aby pojištěno bylo vyšetřování úřadu důchodkového. (§ 538, 541, 566 tr. z. důch.)

VII. Vojenské kauce svatební. Vojenská kauce svatební záleží v zajištění určitého ročního vedlejšího důchodu, jež důstojníci a úředníci vojenští v činné službě se nalezající prokázati musí, aby svolení vojenské správy ku sňatku dosáhli. Ve skutečnosti nelze tu však ani mluvíti o nějaké kauci ve smyslu práva soukromého, ježto se tu jedná pouze o zajištění

jistého důchodu, což se může státi zřízením některého práva věcného (vlastnického, zástavního, služebnosti, práva požívacího), jehož výkon odpovídati musí důchodu, který má býti zajištěn. Při tom se vyhledává, aby důchod byl jistý, aby totiž předmět ku pojištění jeho sloužící poskytoval jistotu pupilární (22. kus l. nař. pro voj. z r. 1887). (Bližší ve čl. Sňatky vojínů.)

Káznice (nucené pracovny, polepšovací ústavy, útulny pro opuštěnou a zanedbanou mládež) jsou ústavy zřízené pro osoby opětovně trestané a vůbec zanedbané za tím účelem, aby tam uvykly spořádanému způsobu života a práci. Význam těchto ústavů pro lidskou společnost byl teprve v novější době oceněn. Jsou pak tyto ústavy buď veřejné neb soukromé dle toho, kdo je založil a náklad na udržování jich nese. Mezi veřejnými sluší lišiti ústavy zemí, okresem neb obcí založené. Do ústavů veřejných přijímají se osoby tam patřící bez ohledu na jich bydliště nebo příslušnost. Při zařizování těchto ústavů dlužno hleděti ku věku, jakož i ku předešlému způsobu života chovancův. Myšlenka zřízení káznic má původ svůj ve zkušenosti nabyté o tvrdošijných a nepolepšitelných trestancích. Byloť totiž zjištěno, že vychovávací prostředky v trestnicích zavedené s účelem svým, t. j. napravením trestancův z větší části se mijejí a že veliká většina trestanců, sotva že kobky žalární opustila, nových zločinů se dopouští. O ústavech pro tyto nepolepšitelné zločince zřízených nelze tudíž říci, že prvotním zřetelem při jich zřízení byla lidumilnost, ku vlastnímu prospěchu nešťastníkův, jimž nevyzpytatelný osud a tajemná moc přírody náklonost ku zlému do srdce vložily, směřující; byla to spíše odůvodněná ochrana lidské společnosti proti zbůjníkům platného řádu společenského, kteří takto mají býti učiněni neškodnými.

Jiný účel sledují t. zv. polepšovací ústavy pro mladistvé zločince. Ústavy tyto zasazují se o polepšení mladistvých osob různých trestních provinění se dopustivších se zdárným výsledkem. Zařízení těchto ústavů musí býti tak upraveno, aby osobám tam chovaným vštípena byla láska ku spořádanému způsobu života. Prostředky, jimiž toho docíliti lze, jest zaměstnání pracemi přirozeným schopnostem chovancův odpovídajícími a vyučování těm předmětům, kteréž by na další zdárný vývoj jich vliv míti mohly a jim trvalý prospěch materiálního zaopatření v budoucnosti přinesly. S prospěchem vyučuje se v takových ústavech různým řemeslným pracím, které jsou způsobilé, aby chovanci po opuštění ústavu jimi řádně se uživil, jako řemeslu krejčovskému, obuvnickému, knihařskému, soustružnickému, různým pracím při zaměstnání polním, opatrování dobytka atd.

S politováním dlužno uvést, že počet těchto ústavů nevyhovuje hlásící se potřebě. Příčinou tohoto kormutlivého zjevu jest nedostatečné zákonodárství. Říšský zákon ze dne 24. května 1885 č. 90 ř. z. ukládá povinnost zřízení a vydržování těchto ústavů zemím, při čemž stát se zavazuje pouze ku částečné podpoře. Přirozeným důsledkem toho jest, že tyto samosprávné korporace povinnosti té různými cestami hledí se zbaviti a to tím spíše, čím více se uznává zřizování káznic a polepšovacích ústavů za úkol státu náležející.

Zde dlužno zmíniti se o výnosu ministerstva spravedlnosti ze dne 10. listopadu 1893 č. 19.462, který péči o nezletilé osoby a jmenovitě mladistvé zločince soudům na paměť uvozuje a jim nařizuje tam, kde větší